ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԺԸ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 30, 1895 Թիւ 12

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Հոգի Զուներցող Մարդ Մը	89
Առաւօտեան Եւ Երեկոյեան Աղօթք	90
Կրօնական Լուրեր	90
Խուլեր Եւ Համրեր Կրթելու Բերանացի Դրութիւնը	91
Սաստիկ Յուրտին Ազդեցութիւնը Մտքին Վրայ	92
Նիակարայի Զրվէժները	92
Թղթակցութիւնք · —	
Կենսագրութիւն Պատ. Սիմոն Գաւիթեանի	92
Հին Ցիշատակներ	93
Ազգ	94
Հանդէս Քաղաքական	95
Դրամական	96

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ · կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր ։

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1½ մէճիտիյէ, վեցամսեայն՝ ¾ մէճիտիյէ ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է ։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր · Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան խան, կ. պոլիս ։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ռ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

ՀՈԳԻ ԶՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴ ՄԸ

(Տէկէն Ճ. Ռ. Պարնէ)

Երբ ես Քալիֆորնիա կը բնակէի հանքագործական ձեռնարկութեանց սկիզբները, շատ կին չէր գտնուեր հոն և կեանքը շատ կոշտ էր ։ Մեծ փափաք ունէի միսիոնարական գործ կատարելու ։ Ի՛ուզէի հեռի երկիրներ երթալ, բայց միսիոնարական գործ դատյ բուն իսկ երկրիս մէջ և անկէ ի վեր անգործ չեմ մնացած ։ Օր մը լսեցի որ հանքագործները մահուան անկողին ինկած մարդու մը վրայ կը խօսէին ամուսնոյս ։ Կ'ըսէին թէ "ողորմելին երբեք հոգի չունէր ։" Բնաւ լսած չէի թէ հոգի չունեցող մարդ կը գտնուի · ուստի հարցումներ ըրի մահամերձին վրայով, և ընդունեցի սա պատասխանը · "Չկայ ոճիր մը որով արատաւորուած չըլլան անոր ձեռքերը ։ Հանքագործներն անդամ չեն կրնար անոր քով կենալ ։ Վայրագ բնաւորութիւն ունի ։" Բլուրներէ անցայ մինչև որ վերջապէս հասայ այն մարդուն խեղճ բնակարանը ։ Դուռը կրնակի վրայ բաց էր ։ Մարդը պառկած էր յարդի վրայ և դունաւոր սաւաններ փռուած էին գետինը ։ Երբ իմ շուքս ինկաւ անոր դրան մէջ, նա սարսափելի հայհոյութիւն մը ըրաւ ինծի ։ Կանգ առի վայրկեան մը ։ Երբեք լսած չէի այնպիսի հայհոյութիւն ։ Ըսի, "Բարեկամ, մի՛ հայհոյեր ։" "Դուն իմ բարեկամս չես," ըսաւ · "ես երբեք բարեկամ չեմ ունեցած և չեմ ուզեր ունենալ ։" "Սակայն կը ցաւիմ ես տեսնելով որ հոս պառկած կը տանջուիս և հոս պիտի մեռնիս ։" "Մէկուն հո՛գը չէ ատ," ըսաւ, "ես բարեկամ չունիմ ։" Ուզեցի սրտին դպչիլ · ուստի ըսի, "Մայրդ կը յիշե՞ս ։" Երբեք պատահած չեմ մէկուն որուն սիրտը չշարժէր այսպիսի խօսքէ մը ։ Նա հայհոյեց իր մայրը ։ Աստուծոյ վրայ խօսեցայ ։ Հայհոյեց զԱստուած ։ Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայ խօսեցայ, և տեսայ թէ չէր դիտեր թէ ի՛նչ բանի վրայ կը խօսիմ ։ Վաթսուն տարիէ ի վեր դորձի ելած էր մարդը, քառասուն տարի աշխատած էր Նիւ Եորք քաղաքին մէջ, և ուստի այդպիսի ստուգեան մը չէր կրնար հաւատալ ։ Իրը երկու շաբաթէն դարձեալ դացի անոր քով, բայց ամէն միջոց անյաջող կ'երևէր ։ Զգացայ մարդուն սրտին բանալին ։ Ցուն դացի և ես ինծի ըսի, "Չեմ կարծեր թէ նորէն երթալը որ և է օգուտ ունենայ ։" Պղտիկ մանչերս պառկեցուցի և աղօթելէ ետև բաժնուեցայ անոնցմէ ։ Ցկայ սապէս մտածել · Եթէ պղտիկ մանչերէս մէկը մեծնար և մոլորէր, պիտի չուզէի՞ որ կին մը աշխատէր և հոգ տանէր անոր, և երկու շաբաթ աշխատելէ ետքն անդամ չդադրեցնէր իր ջանքը և աշխատութիւնը ։ Չկրցայ քնանալ ։ Կը զգայի թէ այս կամ այն պատճառաւ չէի կրնար շարժել մարդուն սիրտը ։ Դացի աղօթեցի Աստուծոյ ։ Սորվեցայ, ինչ որ առաջ չէի սորված, թէ ի՛նչ բան է աշխատիլ մարդկային հոգւոյ մը համար ։ Աղօթեցի որ մարդկային հոգւոյ արժէքին վրայ այնպիսի դաղափար մը ստանամ որ անոր համար աշխատիլ սորվիմ ։ Ստացայ այդ դաղափարը, բարեկամներս ։

Հետևեալ առաւօտ ճամբայ ելայ ։ Առաջ ալ շատ անգամ դտնուած էի հոն երբ ստուերները կ'երկննային լեռան կողերուն վրայ ։ Հիմա մոռցած էի անձնական հանգիստս ։ Սորված էի գործել մարդկային հոգւոյ համար ։ Ինծի կ'ընկերանային տիկին մը և պղտիկ աղջիկ մը ։ Մարդն ըստ սովորութեան ըրաւ հայհոյութիւն մը ։ Զվշտացայ այնչափ որչափ վշտացած էի անոր միւս հայհոյութիւններէն ։ Ցուի անոր կոնք մը մաքուր ջուր, անձեռոց մը և մաքուր պնակներ, ինչպէս առաջ կու տայի և ինք ալ կ'առնէր առանց շնորհակալութիւն յայտնելու ։ Ընդ հուպ մեր ականջն հասաւ փոքրիկ աղջկան խնդալու ձայնը ։ "Ի՞նչ է ատ," ըսաւ մարդը այնպիսի ձայնով մը զոր երբեք լսած չէի անկէ ։ "Դուրսի պղտիկ աղջիկն է," ըսի ։ "Մէյմը ներս կը բերէ՞ք · կ'ուզեմ անդամ մ'ալ պղտիկ աղջիկ տեսնել," ըսաւ ։ Ներս կանչեցի աղջիկը ։ Խեղճը վախցաւ հիւանդէն ։ Վերջապէս ծռեցաւ անոր վրայ և անոյշ ձայնով մը "Ծաղիկ մը կ'ուզե՞ս" ըսաւ ցուցնելով քանի մը փոքրիկ ծաղիկներ զոր իր ձեռքով ժողված էր ։ Մարդն երկնցուց իր մեծ ոսկրուտ ձեռքը և դրաւ պղտիկ աղջկան քնքոյշ ձեռքին վրայ, և արտասուալից աչքով ըսաւ, "Ատեն մը ես պղտիկ աղջիկ մը ունէի և մեռաւ ։ Անկէ ետքը ամէն մարդ ատեցի ։ Կարծեմ թէ աղէկ մարդ մը կ'ըլլայի եթէ ան չմեռնէր ։" "Քեզի հարցուցի թէ մայր ունի՞ս, կին ունի՞ս, և դուն հայհոյեցիր զանոնք ։" "Այո," ըսաւ ։ Ըսի անոր, "Կ'ուզէի՞ր որ պղտիկ աղջիկդ մեծնար, քեզի պէս ըլլար ։ Այդպէս կրնար ըլլալ եթէ ապրէր ։" Պատասխանեց, "Ո՞վ Աստուած ։ Երբեք ատոր վրայ չէի խորհած ։ Ուրախ եմ որ մեռաւ ։" Ըսի անոր, "Դուն կը սիրէիր պղտիկ աղջիկդ · Նա հիմա քեզի կը սպասէ · իր փոքրիկ ձեռքով քեզի նշան կ'ընէ, և դուն կրնաս զանի տեսնել Յիսուս Քրիստոսի օգնութեամբ ։" "Ի՞նչ կ'ը-

նէք,” հարցուց, “երբ կ'ուզէք խօսիլ անոր։” “Կ'աղօթեմ,” ըսի։ “Ուրեմն հիմա կ'աղօթէ՞ք,” ըսաւ։ Ծունկի վրայ եկայ և աղօթեցի։ Վստահ եմ թէ լսուեցաւ աղօթքս։ Մարդը շաբաթներով ապրեցաւ, և վերջապէս դնաց միւս աշխարհը. սակայն իր մահուանէն առաջ հանքագործները դացին անոր քով և նա ըսաւ անոնց, “Տղաք, կ'ուզեմ ձեզի պատմել ան պատմութիւնը զոր աս կինն ինծի պատմեց։ Գիտէք թէ ջուրն ի՞նչպէս կ'անցնի քամոցէն և իր ետևը կը թողու բոլոր ոսկին։ Ձեզի կ'ըսեմ թէ արիւնն ան Մարդուն որուն վրայով կինը խօսեցաւ ինծի՝ ճիշդ այնպէս անցաւ իմ վրայէս և քշեց տարաւ վերջին ապաւէնս, բայց զիս փրկելու չափ բան թողուց ինծի։ Քիչ ատենէն պիտի տեսնեմ աղջիկս, նաև ան Մարդը որ մեռաւ ինծի համար։” Վերջին վայրկենին հիւանդ մարդն ըսաւ, “Պիտի տեսնեմ աղջիկս, նաև ան Մարդը որ մեռաւ ինծի համար։”

Բարեկամներս, եթէ Աստուած փրկեց այս խեղճ մարդուկը, որուն ձեռքերն արատաւորուած էին մարդկային արիւնով, կարող է փրկել բոլոր այն մարդիկը որոնց վրայ դուք հոգ ունիք, եթէ միայն աշխատիք անոնց համար և անոր առաջնորդէք զանոնք։

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԵՒ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ ԱՂՕԹՔ

Կը խորհի՞ք երբեք թէ ինչ զարմանալի բան է քունը։ Առջի գիշերն անկողին մտաք ձեր ցերեկի աշխատութենէն, թերեւս խաղէն, յոգնած։ Ձեր աչքերը քունէն ծանրացած կը գոցուէին եւ թերեւս կը ցաւէին ձեր գլուխները։ Սակայն հիմա, առաւօտուն, կը զգաք թէ կաղդուրուած եւ զօրացած էք։ Գիշերն ի բուն ձեր թոքերը գործեցին մեղմով եւ անընդհատ. գիշերն ի բուն ձեր սիրտը բաբախեց յուշիկ եւ ձեր արիւնը շրջան ըրաւ ձեր երակներուն մէջ, եւ դուք ամենեւին չիմացաք։ Սակայն Աստուած կը հսկէր ձեր վրայ։ Նա երբեք չմրափեր եւ չքնանար։ Եւ հիմա դուք անգամ մը եւս արթուն էք։ Աստուծոյ վրայ խորհուրդ մը չունի՞ք։ Չունի՞ք շնորհակալութեան խօսք մը կամ աղօթք մը անոր ուղղելու։ Այո, անտարակոյս կ'ուզէք շնորհակալ ըլլալ որ պահպանեց զձեզ գիշերն ի բուն եւ կ'ուզէք խնդրել որ ձեզի հետ ըլլայ օրն ի բուն։ Դուք ալ կ'ուզէք ըսել, «Ելիր, ով Տէր։» Կ'ուզէք խնդրել որ Աստուած որպէս թէ ելլէ ձեզի հետ, եւ ցրուէ հին թշնամիները — Անհնազանդութիւն, Անսաստութիւն, Անհաւատարմութիւն։ Մեղմէ ոչ մին կը խնդրէ Աստուծոյ օգնութիւնն այնչափ որչափ պարտի։ Կրնանք սա բանին վրայ վստահ ըլլալ. Մենք աւելի շուտ կը ձանձրանանք խնդրելէ քան Աստուած կը ձանձրանայ տալէ։ Ուստի լաւ սկսեցէք օրը։ Թող ձեր առաջին մտածումները Աստուծոյ նուիրուին։ Աղօթեցէք որ ձեզի առաջնորդէ ցերեկը. եւ անշուշտ ձեզի հետ պիտի ըլլայ։

Ապա աղօթքով վերջացնելու ենք օրը։ Երբ իրիկուն կ'ըլլայ, շատ անգամ կը տեսնենք թէ սխալներ գործած ենք, մեղքի մէջ ինկած ենք եւ զԱստուած մեր սիրտէն հեռացուցած ենք։ Այդ ժամանակ, երբ կը պառկինք եւ դմեզ անգամ մը եւս քնոյ կը մատնենք, պարտիմք Մովսեսի հետ ըսել, «Դարձիր, ով Տէր։» Կ'ուզենք որ Աստուած մեզի հետ ըլլայ գիշերուան երկար, խաւար պահերուն մէջ։ Կը յուսանք որ մեր ընթերցողներուն մէջ չկայ մէկը որ պառկիլ կ'երթայ առանց նախ ծնրադրելու եւ աղօթելու եւ իր ցերեկի մեղաց թողութիւնը խնդրելու Աստուծմէ, ըսելով, «Դարձիր, ով Տէր, դարձիր իմ սիրտս, ինծի հետ եղիր, հսկէ իմ վրաս, ապահով պահէ զիս ամենակալ աջոյդ հովանոյն ներքեւ մինչեւ ծագի առաւօտեան լոյսը։» Աստուած այլ եւս ամպի սիւնով չերթար ցերեկը մարդոց առջեւէն. այլ եւս կրակի սիւնով չյայտներ իր ներկայութիւնը գիշեր ատեն. սակայն եւ այնպէս իրեն աղաղակողներուն հետ է միշտ։ Ի՞նչպէս կրնամ գիտնալ թէ նա ինծի հետ է, կը հարցնէք։ Կը պատասխանենք, Անոր աղօթելով։ Ոչ մէկը երբեք ճշմարտապէս աղօթեց Աստուծոյ առանց գիտնալու թէ Աստուած իրեն մօտ էր, կը լսէր իր բոլոր ըսածը եւ կը կարդայ մինչեւ անգամ իր սրտին խորհուրդները։ Ուրեմն երբեք չմոռնանք աղօթել ամէն առաւօտ եւ երեկոյ։ Թող սա ըլլայ մեր առաւօտեան աղօթքը. «Ելիր, ով Տէր, ու քու թշնամիներդ — եւ իմիններս — թող ցրուին,» եւ սա՝ մեր երեկոյեան աղօթքը. «Ով Տէր, դարձիր, դարձիր ինծի եւ քու հաւատարիմ ծառաներուդ։»

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկեան Աստուածաշնչի Ընկերութեան գործակալ Պատ. Հէնրի Լումիս ձեռնհաս իշխանութիւններուն կողմէ թոյլտուութիւն ստացած է Թոքիոյի եւ շրջակայից հիւանդանոցներն այցելելու, եւ յունուար ամսոյ մէջ տեղեկագրեց թէ արդէն իսկ բաշխած է աւելի քան 6,000 Նոր Կտակարան եւ առանձին աւետարաններ։ Հիրոշիմայի մէջ, որ Ճափոնի կեդրոնական բանակատեղն է, երեք մատուռներ բաց են ամէնօրեայ քարոզութեան համար եւ շատ մարդիկ այն մատուռները կը յաճախեն եւ եռանդեամբ կ'ունկնդրեն քրիստոնէական ճշմարտութեանց։ Հիրոշիմայի մէջ գործ ունեցող Բողոքական չորս յարանուանութիւնները միացած են այս գործին մէջ եւ կ'աշխատին կատարեալ համաձայնութեամբ եւ կը վայելեն Ճափոնի միսիոնարական ամբողջ մարմնոյն աջակցութիւնը։ Գործ սկսած է բացուիլ պահպանողական վաղեմի Հիրոշիմա քաղաքին մէջ, որուն 80,000 բնակիչներէն շատերուն աչքերը կը սկսին առաջին անգամ բացուիլ մինչեւ ցարդ անարդուած կրօնին գործնական եւ հոգեւոր օգուտներուն առջեւ։ Այս գործին աղդեցութիւնը սկսած է զգալի ըլլալ նաեւ Ճափոնի ամբողջ պետութեան մէջ, եւ եկեղեցիներու եւ շնորհաց ուրիշ սովորական միջոցներու նկատմամբ այս օրերս ցոյց տրուած ընդհանուր արհամարհանքին եւ անվստահութեան մէջ այս բանը նախախնամական պատեհութիւն մը կը թուի թէ՝ նախապաշարումներ ցրելու եւ թէ՝ ամէն յարանուանութեան վերաբերող քրիստոնեաները միասնաբար եւ սիրով աշխատութեան հրաւիրելու։ Միոյն մէջ այն հիւանդանոցներէն ուր դացին Աստուածաշունչ բաշխողները՝ պատերազմի մէջ գերի բռնուած քանի մը հարիւր չինացի վիրաւորեալներ կային, որոնք մեծ զարմանք յայտնեցին որ փոխանակ մեռցուելու, ինչպէս պիտի մեռցուէին Չինաց ձեռքն անցնող ճափոնցի դժբաղդ գերիներ, խնամք, դարման եւ քաղցր ընդունելութիւն կը գտնեն իրենց թշնամւոյն կողմէն, նաեւ անոնց կողմէն որոնք իրենց ֆիզիքական եւ հոգեւոր բարեկեցութեան համար հոգ կը տանին։ Ճափոնաբնակ միսիոնար մը կը գրէ. «Առիթ ունիմ քանի մը ճափոնական գիրքեր եւ հանդէսներ աչքէ անցընելու, եւ չեմ կրնար չնշմարել բազում խօսքեր որոնք կը ցուցնեն թէ քրիստոնէական գաղափարներն ի՞նչպէս սկսած են մուտ գտնել ժողովրդեան մէջ։ Այդ դաղափարներն իրենց ծագումը Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանին կը պարտին, թէպէտ ժողովուրդը զայս չզգար։ Թերեւս Ճափոնի կրօնական զարդացման մէկ քայլը տեսակ մը ընտրողականութիւն պիտի ըլլայ։ Այդ թերեւս չըլլայ այն կերպը զոր մենք պիտի ընտրէինք. ծանր վտանգներ ունի քրիստոնէական, պուտտայական եւ չինթոյական տարրերու իրար խառնուիլը. բայց թերեւս այդ կերպով շատեր առաջնորդուին հաւատքի մը, որ անկատար ըլլալով հանդերձ ընդունելի պիտի ըլլայ երկնաւոր Հօրը։ Հիմա Ճափոն է աղդ մը որ կրօնք կը փնտռէ։

—Խորհրդոյն հին դպրոցական բարեկամ Մր. Հէյզըն, հարաւային Հնդկաստանի Մանամատուրա քաղաքէն շատ յուսալից նամակ մը կը դրէ Աւետ. դործին յառաջդիմութեան վրայ որ իր Ամերիկայէ վերադարձէն ի վեր տեսնուած է հինդ տարուան ընթացքի մը մէջ։ Կ'ըսէ թէ այդ հինդ տարուան միջոցին իր հսկողութեան ներքեւ գտնուած միսիոնարական երկու դաշտերուն մէջ Բողոքականներու թիւը 931էն բարձրացած է 1,636ի եւ եկեղեցւոյ անդամներու թիւը 138էն 287ի։ Կը պատմէ թէ այս յաջողութիւնը ձեռք բերուած է ոչ թէ իր ջանքով այլ ձեռամբ խումբ մը պատուական բնիկ աշխատաւորներու, որոնցմէ ոմանք հոգիներ փրկելու համար առաքելական նախանձ կը ցուցնեն։ Կը տեղեկագրէ աղօթքի հետագայ պատասխանները. «Անցեալ տարի կին մը կանանց շաբաթական աղօթքի ժողովին մէջ խնդրեց որ մեր առաքելական դաշտին քրիստոնէից թուոյն վրայ 100 հոգիներ աւելնան, եւ Տէրը մեզի 200 հոգի տուաւ։ Սակէ քաջալերուելով այս տարի 300 հոգի խնդրեցինք եւ ստացանք։ Օրհնեա՛ Տէրոջը սուրբ անունը։»

—Յառաջիկայ սեպտեմբեր ամսոյ մէջ հարիւրամեակը պիտի տօնուի Լոնտոնի Միսիոնարական Ընկերութեան, որուն կազմակերպութիւնն աւարտեցաւ 1795 տարուոյն սեպտ. ամսոյն մէջ, թէեւ նախապատրաստական քայլերն առնուած էին նախորդ տարին չվերջացած։ Ցիշեալ ընկերութիւնն հրատարակած է 444 էջէ բաղկացեալ հատոր մը ուր կը պատմուին ընկերութեան ծագումը եւ անոր միսիոնարներուն աշխատութիւնները։ Մենք տեսած չենք գիրքը, բայց հարկաւ կը պարունակէ արդի առաքելութիւններու հետ կցուած ամենէն սրտաշարժ պատմութիւններէն մէկ քանին։ Այդ ընկերութեան միսիոնարներէն էին Մորիսըն, Մոֆաթ, Ճան Ուիլիըմս եւ Տէյվիտ Լիվինկսթըն. եւ անոր աշխատութեան դաշտը կը պարունակէ Մատակասքար, Խաղաղական Ովկիանոսի շատ կղզիներ, Հնդկաստան, Չին եւ ուրիշ երկիրներ։ Ընկերութեան ամենէն ուրախալի հանդամանքներէն մին սա էր որ իր գործունէութեան առաջին տարիներուն մէջ

անյարանուանական էր եւ իրեն անխտիր կը նպաստէին Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ այլ եւ այլ ճիւղերուն պատկանող քրիստոնեաներ որոնք միացան Աւետարանը ղրկել կռապաշտներուն։

—Անգլիական Եկեղեցւոյ Միսիոնարական Ընկերութիւնը յոյժ քաջալերական լուրեր կը ստանայ Ուկանտայէ։ Բնիկ եկեղեցիներու ծախքով հարիւրէ աւելի բնիկ քարոզիչներ ղրկուած են առաքելական դաշտին զանազան կողմերը, եւ ուրիշներ ալ կը մարզուին կը պատրաստուին, այնպէս որ կը յուսացուի քիչ ժամանակէն ուրիշ հարիւր ալ ղրկել. այն տեղն առաջինները պիտի վերադառնան աւելի կրթութիւն ստանալու համար։ Ութ մատուռներ շինուած են մայրաքաղաքին շրջակայ գիւղերուն մէջ որպէս զի կեղրոնական մատուռը գալ չկրցողներուն տեղ պատրաստուի։ Վիքթորիա Նիանզա լիմն մէջ 27 կղզի կայ եւ ասոնց 14ին մէջ մատուռներ կանգնուած են։ Եկեղեցի գացողները բազմաթիւ են եւ ուշադիր, եւ դարձի գալով դաւանութիւն տուողներուն թիւը մեծ է։

—Ափրիկէի մէջ Զամպէզիի Աշխատասիրական Առաքելութեան արդիւնքը մեծ հետաքրքրութեամբ կը դիտուի։ Այդ ձեռնարկն սկսաւ 1892ին Աւստրալիոյ Մէլպըրն քաղաքի բնակիչներէն Մր. Պուրթ անուն անձի մը ձեռամբ։ Կ'ըսուի թէ «առաքելութեան նպատակն է բնիկները քաղաքակրթութեան բարձր աստիճանի մը հասցնել, հաղորդելով անոնց, իրենց հոգիները փրկելու նպատակաւ, Քրիստոսի Աւետարանին ճշմարտութիւնները եւ գործնական Քրիստոնէութեան զօրեղ ազդեցութիւնները բուն իսկ իրենց մէջ ապրող միսիոնարներու վարուց ու բարուց օրինակաւ, նաեւ սորվեցնել անոնց իրենց երկրին յարմար արուեստներ եւ ցուցնել թէ ի՛նչպէս շահագործելու են այժմ անմշակ թողուած իրենց ընդարձակ երկիրները։» Այս առաքելութիւնը ձեռք բերած է աւելի քան 55,000 անգղ. արտաւար դեռին որ հաւասար է քառակուսի արտի մը որուն իւրաքանչիւր կողմի երկայնութիւնն է 9 մղոն։ Այս դեռնին մեծագոյն մասն յատկացուած է խահուէի տունկի մշակութեան, եւ թէպէտ ձեռնարկին սկզբնաւորութիւնը դժուարութեամբ շրջապատուած եւ քանի մը միսիոնարներու մահուան ալ պատճառ եղած է, առաքելութեան թէ՛ հոգեւոր գործը, թէ՛ աշխատասիրական գործը նշանաւոր յաջողութիւն կը խոստանան։

—Ամերիկեան Պորտի վերջին տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ նոյն ընկերութեան հետ կապակցեալ են 421 եկեղեցի 41,871 անդամով, որոնց 3,055ն անցեալ տարի ընդունուած են։ Ասիական Թուրքիոյ մէջ 112 եկեղեցի կայ 11,481 անդամով որոնց 498ը անցեալ տարի ընդունուած են։

—Անգլիոյ մէջ կայ շարժում մը որուն նպատակն է դարման մը տանիլ սա իրողութեան թէ «կիները եկեղեցի կ'երթան եւ մարդիկը՝ ոչ ուրեք։» Անշուշտ կատարելապէս ճիշդ չէ այդ խօսքը, բայց ողբալի է որ մարդիկ, մանաւանդ աշխատաւոր մարդիկ, շատ յաճախ բացակայ կ'ըլլան հոգեւոր պաշտամունքէ։ Նոր շարժումը կը կոչուի Կիրակնօրեայ Հաճելի Ցեսմիջօրէի Շարժում։ Ժողովներ կը գումարուին, որոնց մէջ շատ երգ կ'երգուի եւ ատենախօսութիւն մը կ'ըլլայ որ 15 վայրկենէ աւելի չտեւեր։ Ժողովը աղօթքով կը սկսի, եւ հոգեւոր սովորական պաշտամունքէ սա գլխաւոր տարբերութիւնն ունի որ իր մէջ ծափահարութիւնը կը քաջալերուի, մանաւանդ բանախօսութեան կամ ուղերձին ժամանակ։ Այս շարժման նշանաւոր վարիչներէն մին, լոնտոնաբնակ Պատ. Պայլզ, կ'ըսէ թէ հիմա 1,200 ընկերութիւն կայ 150,000 անդամով։ Ինքն իր եկեղեցւոյն մէջ ունի ընկերութիւն մը 1,500 անդամով, եւ ասոնք ամէն կիրակի օր, ամառ ձմեռ, օդն ի՛նչպէս ալ ըլլայ, կը խռնին պաշտաման վայրը։ Երեւելի մարդիկ եւ կիներ կը հրաւիրուին անոնց բանախօսելու, եւ հինգ վեց երգերէն զատ որոնց մէջ «կայ արական հաղար ձայնի վեմ խմբերգ մը» միշտ կը դտնուի քաջալարժ երգեցողի մը մեներգը։ Նոյն անձինքն կու գան ամէն շաբթու եւ սակայն գրեթէ ամբողջովին զատ են առաւօտեան պաշտամունքին յաճախող ժողովուրդէն։

—Բաւական շահեկան վայր է նաեւ Չինական Ֆորմոզա կղզին զոր Ճափոն թերեւս պիտի պահանջէ Չինէ իբրեւ կնքելի հաշտութեան պայմաններէն մին։ Քրիստոնէութիւնը զօրաւոր կռուան մը դտած է հոն, եւ ամերիկացի տիկին մը որ ժամանակաւ հոն դտնուած է իբրեւ միսիոնարուհի՝ կը գրէ սապէս. «Իմ արտօնութիւնս եղաւ դրեթէ ութ տարի անցընել Ֆորմոզայի մէջ, եւ չինացի գործաւորները, այր թէ կին, եռանդուն, կարող եւ անձնուէր դտայ։ Շատեր տրամադիր են չինացի եղբայրներն ստորին երեւակայելու, միայն սա պատճառաւ որ անոնք չինացի են. սակայն ատենախօսական կարողութեան կողմէ Ֆորմոզայի հիւսիսակողման քարոզիչներն աներկբայելի կերպով կը գերազանցեն անգլիացի եւ ամերիկացի եկեղեցականներու մեծամասնութիւնը։ Ոմանք նշանաւոր բնական տաղանդ ունին, եւ հալածանքի անձնական փորձառութիւնը զօրութիւն կու տայ իրենց խօսքերուն. սակայն բովանդակ խումբն ստացած է Սուրբ Գրոց ստուգաբանութեան եւ գործնական կիրառութեան մէջ այնպիսի կատարեալ կրթութիւն մը որուն վրայ գաղափար չեն կրնար կազմել անոնք որ ակնարկէ մը աւելի կրցած չեն նետել տեսարանին ետեւի կողմէն։»

ԽՈՒԼԵՐ ԵՒ ՀԱՄՐԵՐ ԿՐԹԵԼՈՒ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իբր տասը տարի առաջ Տր. Ա. Կրահամ Պէլ նշանաւոր հնարիչը գրութիւն մը ներկայացուց գիտնական ընկերութեան մը։ Անոր մէջ կը բացատրէր իր մասնաւոր քննութեանց հետաքրքրաշարժ արդիւնքը, ցուցնելով թէ ձեռաց նշաններով խուլեր կրթելու մեթոտը որ բնականապէս զանոնք ուրոյն կարգ մը կ'ընէր, մարդկային սեռին մէջ խուլերու եւ համրերու տեսակ մը կը ստեղծէր։ Մր. Պէլի հաշիւները կը ցուցնէին թէ խուլ այրերու եւ խուլ կանանց ամուսնութենէն ծնած մանուկներուն հարիւրին 33½ը խուլ ծնած էին եւ ուստի ի բնէ համր էին։ Խուլերու կրթութեան բերանացի դրութիւնը կը կարողացնէ զանոնք խօսք կարդալ շրթունքի եւ լեզուի շարժումները դիտելով, անոնց կը սորվեցնէ խօսիլ ներդաշնակաւոր ձայնով բոլոր աշխարհի վրայ ամէն տեղ։ Ձեռական այսինքն ձեռաց շարժումներով կամ ձեւերով հասկցնելու մեթոտը կ'ընծայէ միջոց մը (ձեռական այբուբեն, այսինքն՝ մէկ ձեռքով ձեւացած այլ եւ այլ շարժումներ, պայմանագրական եւ մնջկատակի յատուկ նշաններ) որով խուլերը կը հասկնան այլոց միտքը եւ կը խօսին իրարու եւ իրենց ուսուցիչներուն հետ. սակայն այդ միջոցը շատ մեծ ծառայութիւն չմատուցաներ անոնց երբ կ'ուզեն հասկնալ հանրութեան միտքը կամ հանրութեան հետ փոխանակել իրենց խորհուրդները։ Երբ կ'իմացուի թէ ժողովրդի մը հազար երկու հարիւր անհատներէն մին խուլ է, եւ թէ այդ դժբաղդներուն երկու երրորդը կա՛մ խուլ ծնած են կա՛մ խլացած են երկու տարուընէ վար հասակի մէջ եւ հետեւապէս համր են, յօդաւոր ձայնով խօսակցութիւնն ի նկատ առնլով, պարզ է բանը թէ խնդիրը առողջաբանական կարեւորութիւն ունի, թէ այս տարաբաղդ դասը պէտք է ընդունի ա՛յնպիսի հրահանգութիւն որ զարգացնէ անոնց միտքերը եւ միանգամայն ամենէն քիչ մեկուսի պահէ զանոնք իրենց ընկերներէն։

Բերանացի դրութիւնը խուլերուն խօսիլ կը սորվեցնէ։ Նշանացի դրութեամբ կըրթութիւն տուող դպրոցներուն մէջ յօդաւոր խօսքը կատարելութիւն մը կը համարուի։ Խուլ մանուկները կը սորվին խօսիլ՝ նախ սովորելով աչքով որոշել եւ յիշել շրթունքներուն եւ լեզուին շարժումները որք ձայնին կ'ընկերանան, կամ, լաւ եւս, հնչել ձայնաւոր եւ բաղաձայն տառերը ուրոյն ուրոյն, եւ յետոյ որոշել շրթանց շարժումներուն երկար կամ կարճ շարքերը որք ի միասին կը կազմեն բառեր եւ պարբերութիւններ։ Աշակերտին այս վարժութեան մէջ օգնելու համար ուսուցիչը անոր կը սորվեցնէ մէկ ձեռքը իր (ուսուցչին) կոկորդին վրայ եւ միւսը կուրծքին վրայ դնել, որպէս զի այս կերպով դիտէ զանազան դիրերու կամ բառերու ձայներուն հետ կապակցեալ այլ եւ այլ ճօճումները, եւ դնել իր ձեռքերը նման դիրքերով իր մարմնին վրայ մինչ կը ջանայ նմանցնել այս ձայներուն։ Եթէ հարկը պահանջէ, ուսուցիչը կը սորվեցնէ մանուկին թէ իր շրթունքը եւ լեզուն ի՛նչ դիրք կ'ունենան այս ձայներուն հանուած ժամանակը, յիշեալ գործարաններուն յատուկ դիրքերը գծելով սեւ տախտակին վրայ, կամ, ինչ ինչ պարագաներու մէջ, մատներով յարմարցնելով մանուկին շրթունքը, լեզուն, եւն.։ Բայց երբ նա յառաջ կ'երթայ եւ կը կարողանայ յօդաւորել ձայներ եւ բառեր ուսուցչին շրթունքին շարժումները դիտելով, տակաւին սորված չէ լեզու խօսիլ։ Այն ատեն այն իրերը որոց անուններն մանուկը սորված է ձայնել, անոր կը ցուցուին անունին յօդաւորման հետ։ Նոյն ժամանակ բուն իսկ իրը, անոր գրուած եւ խօսուած անունը, ամէնքն ալ յաճախ սերտ կապակցութեան մէջ կը դրուին, մինչեւ որ մանուկը յիշէ ո՛չ միայն անունի մը ձայնը՝ այլ նաեւ անոր յատուկ կիրառութիւնը։ Այս է վարժուհիին գործը կարգերուն առաջին տարուոյն մէջ (կարգ մը սովորաբար ութ տասը մանուկներէ կը բաղկանայ), գործ որ կը պահանջէ մեծ համբերութիւն եւ հանճար։ Ուսուցիչը պէտք է որ նախ ինքզինքը սիրցընէ աշակերտներուն։ Երկրորդ տարուոյն մէջ մանուկը բաւական բառեր սորված կ'ըլլայ նման մեթոտներով, կը վարժուի գրել համառօտ նամակներ եւ ճառեր, եւ քարէ տախտակին վրայ գրած ժամանակը նկարագրել վարժուհիին կատարած գործողութիւնները։ Յաջորդ տարիներու մէջ կը սորվի լեզուին զանազան ճիւղերը, այնպէս որ տղան կամ աղջիկը տասներկու տարեկան հասակին մէջ կրնայ խօսիլ որոշ, գրել

եւ չարադրել ուղիղ, եւ կ'ըլլայ տէր ամէն կատարելութեանց որ կը սպասուին կանոնաւոր դպրոցէ մը։

Ով որ կ'այցելէ նշանաւոր բերանացի մեթոտով դպրոցները, կը տեսնէ մանուկներ որք կարող են կարդալ շրթունքներ երբ խօսողի բերանը մէկդի դարձած կ'ըլլայ իրենցմէ եւ իրենք բերնին մէկ անկիւնը միայն կը տեսնեն իրենց աչքերով, անոնք դիւրութեամբ կարող են այսպէս կարդալ արագ խօսուած երկայն եւ կնճռոտ պարբերութիւններ, մինչեւ անգամ կրնան ի գիր արձանացնել խօսող շրթունքներուն արտասանած բառերը անոնց ճերմակ պատի վրայ արձակած սուր եղերքով շուքին վրայ նայելով։ Անտարակոյս ամէն ընթացաւարտ կարող չէ կատարել այս բանը, բայց ունինք պարզ եւ ոչ-չափազանցեալ գաղափար մը թէ այս դրութիւնը ի՞նչ ծայրագոյն կարելիութիւններ կ'ըծայէ, եւ կը ցուցուի թէ ի՞նչպէս լիովին եւ յաղթանակաւ մէկ զգայարանը կարող կ'ըլլայ երկու զգայարանի գործերը կատարել։ Եթէ այս բաները ճշմարիտ են, կը հետեւի թէ բերանացի մեթոտով դպրոցի տաղանդաւոր ընթացաւարտի մը համար կարելի պիտի ըլլայ մտնել կանոնաւոր արուեստական [illegible] վրայ այնպիսեաց հետ որոց զգայարաններն ամէնքն ալ կատարեալ են, հասկնալ փրոֆէսորին խօսածը՝ դիտելով անոր շրթունքը եւ ի վերջոյ ընթացաւարտ ըլլալ եւ աստիճան մը ընդունելու արժանանալ։ Արդարեւ կրնան յիշուիլ անուններն եւ հասցէներն այր եւ կին մարդոց որք խուլ ծնան, կըրթուեցան բերանացի մեթոտով դպրոցի մէջ, մտան կանոնաւոր գոլէճ եւ հոն ընթացաւարտ եղան բարձր պատիւներու արժանանալով։ Ուստի ինչ որ զգուշութեամբ յիշեցի իբրեւ կարելիութիւն, վաւերական աղբիւրներէ ստուգուած է թէ արդէն իսկ իրագործուած է ուրեք ուրեք։

Այս նորագոյն եւ աւելի զարգացուն բերանացի մեթոտին հաւատ ընծայողք կ'ըսեն թէ այդ է նաեւ աւելի ուղղակի մեթոտ մը։ Ուղղակի բառը իրօք ուղ եւ ծուծն է բերանացի մեթոտը պաշտպանողին փաստին, վասն զի ուսուցիչն այդու ըստ կարի աւելի արագ հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ աշակերտին մտքին հետ։ Բայց երբ բերանացի մեթոտի վրայ կրթուող խուլ մանուկ մը կ'ելլէ դպրոցէն եւ կը մտնէ այնպիսեաց մէջ որոնք նոյնօրինակ կրթութիւն առած չեն, իր անցեալ կրթութեան գերազանցութիւնը, ներկայ միջավայրին հետ բաղդատմամբ, կը տեսնուի ակներեւ։ Ուր որ երթայ կը յաջողի։ Կրնայ լսել խօսք, պատասխանել յօդաւոր բառերով։ Կեանքի բոլոր պարտականութիւնները կրնայ ճշդիւ եւ արագ կատարել առանց ընդդիմութեան կամ արգելքի բախելու, եւ լսելու կարողութեամբ օժտեալ անձանց ընկերութեան մէջ։ Եւ ամենավերջին յարաբերութիւններ կրնայ հաստատել ընկերութեան հասարակ դասերուն մէջ եւ ունենալ երջանիկ դիրք՝ առանց անպատեհութեանց, մինչ ձեռական մեթոտի վրայ կրթուած խուլ անձ մը իր միտքը ընդհանուր խօսակցութեան մէջ կրնայ հասկցնել գրելո՛վ միայն։

ՍԱՍՏԻԿ ՅՈՒՐՏԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏՔԻՆ ՎՐԱՑ

Սաստիկ ցուրտը, ինչպէս քաջածանօթ է, թմրեցուցիչ ներգործութիւն մը կ'ընէ մաւորական կարողութեանց վրայ։ Գրեթէ ամէն մարդ որ երկար կամ կարճ ժամանակ նշաւակ եղած է սաստիկ ցուրտի, դիտած է որ պակսած է իր կամական կարողութիւնը, եւ առժամապէս տկարացած է յիշողութիւնը։ Ընդարձակագոյն առիթը որու միջոցաւ ուսումնասիրուած է այս բանը, Գաղղիացւոց Մոսքուայէ նահանջն է։ Գաղղիացիք սաստիկ կը նեղուէին անօթութենէ, յոգնութենէ եւ ցուրտէ, թերեւս ամենէն աւելի՝ այս վերջինէն։ Գերմանացի բժիշկ մը որ իր հայրենակցաց մէկ հատուածին կ'ընկերանար, իրենց այս նահանջին ժամանակ կրած նեղութեանց վրայ շահեկան տեղեկագրութիւն մը թողած է։ Տր. Ռոզի այդ գրութեան մէկ քաղուածէն կը հասկնանք թէ ցուրտէն յառաջ եկող կանխագոյն նշաններէն մին է յիշողութեան կորուստը։ Այս բանը տեսնուեցաւ ինչպէս արդէն իրենց կրած նեղութիւններու ազդեցութիւններէն տառապողներուն եւ տկարացողներուն՝ նոյնպէս եւ տոկուններուն եւ հզօրներուն վրայ։

Երբ Ջերմութեան աստիճանը բաւական ցած կը գտնուէր, զրոյէն իբր 15° վար (Հ.), մարդոցմէն շատը մոռցած էին իրենց շուրջ գտնուող հասարակ շատ մը բաներուն անունները, ինչպէս նաեւ այն ուտեստներուն որոց չգոյութեան պատճառաւ մահուան դուռը հասած էին։ Շատեր մոռցած էին բուն իրենց եւ իրենց ընկերներուն անունները։ Ուրիշներ մտային աւելի մեծ անկարգութեան նշաններ կը ցուցնէին, եւ ոչ սակաւք անբուժելի խելագարներ եղան։ Հաւանականապէս այս բաներուն միակ պատճառը ցուրտը չէր, վասն զի զրոյ աստիճանը մանաւանդ գրգռիչ է քան թմրեցուցիչ եւ անզգայացուցիչ լաւ սնունդ առնողներու եւ քաջառողջներու համար։ Այս մարդիկ կէս մը սովալուկ էին, խեղճ հագուստներ հագած էին, երկայն ճամբորդութենէ յոգնած մաշած էին. շատեր արդէն տկարացած էին թանչքով եւ ուրիշ հիւանդութիւններով, եւ ամէնքն ալ մտաւորապէս ճնշեալ եւ վհատած, ինչպէս միշտ կ'ըլլայ պարտութիւն կրած բանակը։ Ուստի հարկ չկար անսովոր սաստկութեամբ ցուրտի՝ որպէս զի յառաջ գային ուրիշ պարագաներու ներքեւ տեսնուած հոգեբանական արդիւնքները, իբրեւ հետեւանք ծայրագոյն աստիճանի ցած Ջերմութեան։

ՆԻԱԿԱՐԱՑԻ ՋՐՎԷԺՆԵՐԸ

Նիակարա գետը կ'երկննայ Իրէ Լճէն մինչեւ Օնթարիո Լիճը, 30 մղոն հեռաւորութիւն։ Իր մէջ կ'ընդունի ջուրերը բոլոր վերին լիճերուն որք են Իրէ, Սէնթ Քլէր, Հուրոն, Միչիկան, Սուփիրիոր, եւ շատ մը ուրիշ փոքր լիճեր։ Ակէն մինչեւ բերանը 334 ոտք կ'իջնէ. բայց աւելի զառի վար մասերը բերնէն 7 կամ 8 մղոն վեր եղող միջոցին մէջ կը գտնուին, սկսելով սահանքներէն որ մեծ ջրվէժէն 2 մղոն վերը կը գտնուին։ Մեծ ջրվէժը տեղւոյն նախկին բնակիչներէն կը կոչուի Նիակարա, որ կը նշանակէ «Ջրոց որոտում։» Նպաստաւոր պարագաներու մէջ, ջրվէժներուն գոռիւնը կրնայ լսուիլ 15 մղոն հեռաւորութենէ։

Երեք ուրոյն ջրվէժներ կան։ Ձիապայտաձեւ Ջրվէժը, որ այսպէս կ'անուանի մահիկի ձեւ ունենալուն համար, ամենէն մեծն է, եւ գետին ուղղակի ընթացքին մէջ կը գտնուի։ Ունի 2,000 ոտք լայնք, եւ 154 ոտք բարձրութիւն։ Ամերիկեան Ջրվէժը 660 ոտք լայնք ունի, եւ կեդրոնական Ջրվէժը՝ 243 ոտք. երկուքն ալ 163 ոտք բարձրութենէ կը թափին։

Ջուրը մշտնջենաւորապէս նոյն քանակութեամբ կը հոսի, առատ եւ յստակ։ Ո՛չ ձմրան ձիւները, ո՛չ ամրան գոլորշիացումը, ո՛չ անձրեւը եւ ո՛չ երաշտութիւնը զգալի ազդեցութիւն մը կ'ընեն անոր վրայ, միայն սա բացառութեամբ որ եօթը տարին անգամ մը աստիճանաբար կ'ելլէ եւ կ'իջնէ ջուրը, որու պատճառը կը համարուի Իրէ լճին վրայ ներգործող անծանօթ վրդովումի մը։

«Մեր այս երկրին վրայ բոլոր տեսարաններուն մէջ զորս ճանապարհորդք կը ճամբորդեն տեսնելու համար,» գրեց Էնթոնի Թրոլոփ, «յաղթանակը Նիակարային տալու հակամիտեալ եմ։ Այսպիսի տեսարաններու ցանկին մէջ կը համարիմ մարդոց ձեռքով շինուած բոլոր շէնքերը, պատկերները, արձանները, եւ գեղարուեստի հրաշալիքները, նաեւ Բնութեան բոլոր գեղեցկութիւնները զորս Սարիչը պատրաստած է ի վայելումն իւր արարածոց։ Թերեւս չափազանց թուի այս խօսքը. բայց որչափ իմ ճաշակս եւ դատողութիւնս կը թելադրեն, կը հաստատուի։ Չեմ դիտեր ուրիշ բան մը այսքան գեղեցիկ, այսքան փառաւոր եւ այսքան զօրաւոր։»

Այս զարմանալի կարկաջատանքը Նիւ Եորքէ 447 մղոն հեռի է, երկաթուղեաւ միակ օրուան ճամբայ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏ. ՍԻՄՈՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

«Եւ իմաստունները երկնից հաստատութեանը լոյսին պէս, ու անոնք որ շատերը արդարութեան կ'առաջնորդեն՝ աստղերուն պէս պիտի փայլին յաւիտեանս յաւիտենից։» Դան. ԺԲ. 3.

Այս կարգէն էր Հեթենաց Դաւթեան Պատ. Սիմէօն, Աստուծոյ մարդը։ Թէեւ աննշան եւ գոեհիկ վայրի ծնեալ, սակայն Մովսէսի, Սամուէլի եւ Երեմիայի նման գոգցես որոշեալ եւ օծեալ էր լինել պաշտօնեայ կենարար բանին Աստուծոյ։

Ի մանուկ տիոց կ'երթայ ի վանս Սուրբ Առաքելոցն Տարօնոյ եւ կ'ընթեռնու անդ զհասարակ ընթերցումն։ Ի պատանեկութեան՝ երթալով յինանկնեայ վանս Սբ. Կարապետու կ'աշակերտի Թօփուզեան Յակոբ վարդապետին։ Կ'ուսանի զարուեստն քերականական եւ ճարտասանական։ Իւր վարդապետն այր ճգնազգեաց լինելով՝ ինքն եւս կը փափագի նմանիլ իւր վարդապետին՝ ընթեռնլով զՀարանց Վարս եւ զայլ գիրս ի նախնեաց, կ'ուխտէ լինել միաբան կուսակրօն ճգնազգեցութեամբ, եւ կ'որոշէ երթալ յերուսաղէմ, ուր մնալով ժամանակ մի կը գրաւէ վանուց միաբանութեան սիրտն ու համակրանքն. դպրութեան աստիճանէն կ'որոշուի ձեռնադրուիլ մնալ անդ։

Այն օրերը Ամերիկայէն եկող Միսիոնարաց աշխատութեամբն եւ քարոզելովը համոզուած պոլսեցի վարժապետ ոմն իբր ուխտաւոր գալով յերուսաղէմ՝ կը հանդիպի Պատ. Սիմէօնին եւ կը համոզէ զայն ի վարդապետութեան Աւետարանական, տալով նմա Սուրբ Գրոց մասունք եւ կրօնական տետրակներ։ Իսկ նա նման Սօղոսի անմիջապէս կ'որոշէ երթալ ի Պոլիս եւ գտնել իւր սրտին փափաքածը, եւ աւելի տեղեկանալ Սուրբ Գրոց անսխալ վարդապետութեանը։

Սրբազան պատրիարքն եւ համայն միա-

բանքն լսելով զորոշումն մեկնելոյն յԵրուսաղեմայ՝ կը ջանան համոզել զինքն ձեռնադրիլ. սակայն զայլ եւ այլ պատճառս ի մէջ բերելով կը յետաձգեն, եւ ինքն գաղտնի ընդ ուխտաւորս կը մեկնի ի Պոլիս՝ նաւելով. եւ ուղղակի կը գտնէ զՏր. Համլին, եւ մնալով ի Պէպէք կ'աշակերտի Սուրբ Գրոց վարդապետութեան եւ այլ գիտութեանց եւ կ'ընթացաւարտէ, եւ կ'որոշուի երթալ ի Նիկոմիդիա վարժապետական պաշտօնով. Այսպէս լերանց սեւ տղան՝ Մշու Սիմոնիկն՝ կը լինի Պրն. եւ ձեռնադրուելով Պատ. Սիմէօն կը կոչուի։ Աստուծոյ այս հեղ ծառան էր անդրանիկ ի համոզելոց, ի պաշտօնէից եւ յաշխատողաց Աւետարանական վարդապետութեանց, նաեւ ի հալածելոց որ եղան ի սկզբան։

Սա՝ Պատ. Ստեփան Շմաւոնեանին հետը զրկուելով չրջեցաւ օրոնել տեղի գտնել աշխատողաց որոնք մինչեւ ի Կիլիկիա, ի Միջագետս, ի կողմանս Ռըսուանայ եւ յայլ տեղիս չրջելով վերադարձան ի Պոլիս։ Պատ. Սիմէօն ամուսնանալով կու գայ ի Խնուս հովուական պաշտօնով, ուր կը գտնէ քանի մը տուն ի Թոնդրակեցւոց օրք, ի վաղուց ժամանակաց, ի հայրենեաց իրը ժառանգութիւն ունին եղեր դիրք մը, բանալի ճշմարտութեան, առանձին ժողովներ կ'ունենան եւ կը կոչուին պահակեր հայեր։ Սոքա եւ նոր համոզեալք կը կազմեն եկեղեցի մը Պատ. Սիմէօնը իրենց կանչելով։ Սա երբեմն կ'ելլէ եւ կը պտտի մերձակայ տեղերը. նոյնպէս Խնուսի Բողոքականք կ'երթան կը խօսին Աստուծոյ Խօսքը։

1854ին իմ 18 տարեկան հասակիս մէջ գրադրութեան պաշտօնով տեղէս զրկուեցայ ի Մուշ ուր մնացի 10 ամսոյ չափ։ Պատմեցին ինձ թէ Մշոյ մէջ մէկը կայ որ ուրանալով Հայ. եկեղեցւոյ կրօնն՝ եղած է Ֆարմասոն եւ Նորաղանդ։ Սա Խնուսայ բերած է եւ ուսած է զայս մոլար աղանդն։ Երբ տեսայ այդ մարդը որ «Խեւ Գրգէ» կը կոչէին, արդարեւ ինձ հրէշի պէս երեւցաւ իր ագեղ դէմքովն ու երկայն ճողի պէս հասակաւն. նիհար, կմախքի ձեւ ունէր. ուր որ երթար՝ փողոցի տղայք վրան դիզուելով փոթորիկ կը փրցնէին գլխուն։ Քանի մը օրէն զկնի ինձ ծանօթ՝ հասակակից եւ ընկերակից մէկը Պաղտասար Մաճէան պատմեց թէ Խնուսի Սիմոնիկն՝ Նորաղանդից քուրմն՝ եկած է Խեւ Գրգէի տուն, չե՞ս գար, երթանք տեսնենք։

Նախ չուզեցի երթալ՝ արժան չդատելով երթալ տեսնուիլ ուրացողաց հետ. սակայն հետաքրքրուելով դիտնալու թէ ի՛նչ է նոցա պաշտելու առարկայն՝ մէկտեղ գնացինք։ Բայց տեսնելուս պէս բարկութիւնս չարժեցաւ եւ զզուանօք լեցուած յիշողներ եւ տնարդանաց խօսքեր տեղացի նոցա։ Աստուծոյ մարդը հեզօրէն կը պատասխանէր, եւ կ'աղաչէր որ ընկերիս նման չնորհքով խօսիմ, եթէ ոչ՝ լռեմ։ Չկրնալով համբերել՝ դուրս ելայ առանց բան մը հասկնալու եւ հասկցնելու, ու ինծմէ եաքը ընկերս գալով հասաւ ինձ ճամբան։

Քանի մը օր յետոյ յիշեալը բերաւ գիր մը որ Խնուսէն Պատ. Սիմէօնէն ուղղակի իրեն գրուած էր, թերթի մը չորս երեսը լեցուն գրուածքով, Աստուծոյ կենարար Խօսքին ու վարդապետութեան բացատրութիւնը կը պարունակէր։ Լուսանցքին վերայ երկու տող գրուած էր, զոր չեմ կրնար մոռնալ, ինձ եւ ընկերիս ուղղեալ սապէս. «Դուք որ գրաբարն կրնաք ընթեռնուլ եւ հասկնալ՝ կ'աղաչեմ, ի սէր օրհնեալ Յիսուսին, կարդացէք Աստուածաշունչը, անդ պիտի գտնէք փրկութեան ճամբան, եւն.» որով կ'ուզէր իմացնել թէ նա է անսխալ առաջնորդ ճշմարտութեան։

Այս երկտող դրութիւնը՝ իբր պատգամ երկնային՝ գրաւեց եւ յինքն քարշեց զիմ ուշն եւ զուրուշ, եւ գետնահար ընելով զիս հարուածեց ուժգին։ Առանց յապաղանաց գրաբար Աստուածաշունչ մը գտայ եւ սկսեցի հետաքրքիր լինիլ նմա եւ բաղդատել Բողոքականաց վարդապետութիւնը նորա հետ։ Յետ բազում աշխատանաց պարտեցայ, կրկին եւ կրկին աղօթելով ի վերջոյ լիովին համոզուեցայ թէ մի միայն Սուրբ Գիրքն է առաջնորդ փրկարար կրօնին եւ վարդապետութեան։

Հրէշի նման ինձ երեւցող Խեւ Գրգէն սիրելի դարձաւ. իրմէ առի Համաբարբառ մը եւ Քրիստոնէական Վարդապետութիւն մը։ Այս վերջինը եղաւ իմ կրօնի ուսուցիչս Սուրբ Գրոց ընթերցմամբն հանդերձ. եւ ուսածս փութանակի եւ անդադար բոլորտիքս եղողներուն կը խօսէի եւ կը բացատրէի։ Սակայն ընկերս Պաղտասարն հեռու կը փախչէր եւ չէր ուզեր ընկերանալ ինձ վախնալով թէ իր անունը նորաղանդ կամ ֆարմասոն կ'ըսուի։

1855 մարտ ամսուն վերադառնալով հայրենիքս՝ Աստուծոյ Խօսքը անդադար կը խօսէի յաջ եւ յահեակ. մայրենի եկեղեցւոյ դասապետը լինելուս Շարականաց այն մասը որ Սուրբ Գրոց կը հակառակէին՝ լռութեամբ կը սպասէի որ քովիներս լրացնէին։ Ժամէն ելլելով 10–15 հոգի հրաւիրելով Սուրբ Աւետարանը հետերնիս առած խուցը կ'ելլէինք, կարդալով կը բացատրէի։ Այսպիսեաւ 50–60 հոգւոյ չափ համոզուեցան Աւետարանական վարդապետութեան։ Ամէնքս փափագանօք կը սպասէինք Աւետարանական քարոզչի մը։

1858 մայիսին Տիարպէքիրցի Շամմաս Սալերան եկաւ, ու յունիսին Մր. Նափը գալով գտան շատերը համոզուած։ Այն օրերը սկսան մեր քաղաքի մէջը Բողոքականաց հալածումն եւ անաթեմաները։ Խնուսի Սիմոնիկն եկած էր ի Մուշ. ատեն մը հոն կենալէն զկնի զրկուած էր ի Վան ուր Մշեցի վարժապետ Մովսէսը հիւանդնալով մեռած էր։ Պատ. Սիմոնի ի Մուշ Գրգէի թաղման եւ ի Վան վարժապետ Մովսէսի թաղման ատեն կրած նեղութիւնը անտանելի եղած էր ի չգոյէ գերեզմանատան եւ ի քարկոծմանէ տղայոց։

Ի Վան մնալով ժամանակ մը քարոզչական պաշտօն վարեց եւ 1860ին մեր քաղաքը եկաւ միսիոնարաց օգնական եւ եղբարց քարոզիչ լինելու։ 1864ին Խարբերդու Եկեղեցական Միութեան հովիւներէն շատերը ընդ որս եւ այժմու Աւետիսի խմբագիրը գալով մեր քաղաքը հնգեկին անդամօք եկեղեցի մը կազմեցին եւ նոյնին հրաւիրմամբն զՊատ. Սիմէօնը հովիւ ձեռնադրեցին Պիթլիսի եկեղեցւոյն, ուր 25 տարւոյ չափ պաշտօնավարեց։ Ի Մուշ եղած միջոցին Հաւատուորիկ այցելելով միշտ՝ յաջողեցաւ անդ յարմար ժողովուրդ եւ եկեղեցի մը պատրաստել։ Իր մայրն ու եղբարք էին ի Սինամերկ մերձ Հաւատուորկայ. անդ եւս ինչպէս ի Հեթէնք իր ծննդավայրն եւ շատ մը անմատչելի տեղեր կ'երթար Աստուծոյ այս անձնուէր ծառան։ Գրեթէ ամէն տարի ամառ ատեն եկեղեցւոյ արտօնութեամբն կ'երթար ուր որ ինքը հարկ կը համարէր։ Քանիցս ի Խարբերդ, ի Տիարպէքիր, Միութեան ժողովին գնաց. միջոց մը ի Պարսկաստան ի մէջ Նեստորական Ասորւոց, յՈւրմիա եւ ի չրջակայս պտըտելով լի տեղեկութիւնք առնելով երկար յօդուածներ հրատարակեց Աւետիսի մէջ. ի վերջոյ այցելեց ի Կովկաս եւ գտաւ անդ Աւետարանական հայք եւ Մալական ըսուածները։ Ասոնց վրայ ալ Աւետիսի միջոցաւ լի տեղեկութիւններ հաղորդեց։

1886ին հրաժարական տալով եկեղեցւոյն գնաց ի Նիկոմիդիա՝ ուր միջոց մը իբր չրջիկ հովիւ աշխատելով՝ իւր ծերութեան պատճառաւ պաշտօնէ հանուեցաւ։ 1891ի ամառը վերստին վերադարձաւ մեր քաղաքը, եւ 3–4 ամսոյ չափ իբր մեր տան հովիւ եւ հայր կեցաւ։ Աչնան փափագեցաւ ձմեռն անցուցնել ի Հաւատուորիկ, եւ յաջողելով գնաց եւ աշխատեցաւ հոն ցգարուն, եւ դարձեալ չուեց գնաց ի Նիկոմիդիա, եւ հոն անցուց իւր վերջին օրերն, ինչպէս անցուցած էր իւր աշխատութեան առաջին օրերը։ Հոն հանգեաւ ի Տէր, եւ իւր յիշատակն անմահ եւ անջինջ կը մնայ անոնց սրտին ու մտքին վերայ, որոց որ պատճառ եղած է փրկութեան։

Այս մարդը ճանաչողը եւ իւր կենաց եւ աշխատանաց վերայ տեղեկացողը միայն կրնայ գնահատել զինքն եւ նորա արժանիքը գիտնալ։ Արդարեւ էր սա այր հոգեւոր, հեզ եւ խոնարհ, ծնեալ երկնաքաղաքացի բնաւորութեամբ եւ գործունէութեամբ։ Կը ջանար նմանիլ Տեառն Յիսուսի. իւր ամբողջ կեանքն անցուց եւ գործածեց սրբութեամբ եւ երկնից համար ապրեցաւ ու մեռաւ։ Իւր տարիքը 80–85ի կը հասնի իր ըսածին եւ պատմութեանը նայելով։ Առողջ էր ամբողջ կազմութեամբ եւ զգայարանօք։ Մինչեւ վերջը ակնոց չգործածեց. ատամներուն շարքը լման եւ լողութիւնն սուր մնաց։ Երբ կը ճամբորդէր, ճամբուն կէսէն աւելին հետի կը քալէր. թեթեւաքայլ եւ արագոտն էր։ Իւր ընտանութիւն յաւէտ չինական դասուն հետ էր։ Երբէք չէր ախորժեր հարստաց եւ աշխարհասէր անձանց ընկերանալ։ Ուր կար Աւետարանի խօսք՝ հոն էր իւր չունչն ու կենդանութիւնը. նիւթականի հետ ծանօթ չէր, ստակի եւ դրամի վրայ մեծ արժէք չէր դներ։ Օր մը երբ այցելութեան գնացի իրեն, ոսկի մը փոխ ուզեց եւ տուաւ իրեն հիւր եղող Խնուսցիի մը։ Յետոյ հարցուցի թէ ե՞րբ կրնաս ետ առնել, ըսաւ թէ չեմ կարծեր թէ այլ եւս կրնամ առնել։ Ուրիշ օր մը դրացի խարդախ հայ մը կու գայ եւ կ'ըսէ թէ Պատուելի, գեղէն ցորեն բերած եմ, վարձն չունիմ վճարելու. 250 դահեկան չնորհք ըրէ փոխ տուր. յետոյ կը վճարեմ. թէ չունէր պատրաստ ստակ։ Ուրիշէ պարտք ընելով կու տայ եւ 2–3 տարի կ'ուզէ, բայց չվճարուիր, եւ կը մոռնայ կ'երթայ։ Աղքատասէր էր. արդէն իւր թոշակին տասանորդը աղքատաց եւ Տէրոջը գործոյն կը նուիրէր։

Նիկոմիդիա, Խնուս, Մուշ, Հաւատուորիկ, Վան, եւ Պիթլիս հոգեւոր աշխատութեան վայրերն էին Պատ. Սիմէօնին. իսկ Բիւթանիա, Կեդրոնական եւ Արեւելեան Թուրքիա, Պարսկաստան եւ Կովկաս անոր այցելութեան վայրերը։

Պիթլիս Ա. Մ. ԿԱԿՈՍԵԱՆ

Փետր. 2/14, 1895

ՀԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Իրենց տունին աղաքներուն էն պզտիկն էր մեր պատմութեան հերոսը։ Ծնած օրէն

կը ճանչնայի զինքը։ Իր եղբայրներն երբ վարժարան երթային, ինքը՝ դեռ 4—3 տարեկան՝ ետեւնուն կու լար. կ'ուզէր որ զինքն ալ հետերնին տանէին։ Չէ, չէին տաներ։

Վեց տարեկան կար երբ վարժարան երթալ սկսեց. եւ այսպէս չորս տարի շարունակ։ Տասներորդ տարիին մէջ իրենց թաղին եկեղեցիին մէջն ալ գործ ունենալ ուզեց։ Թաղերնուն ժամին փոխասացը եւ միանգամայն քարոզիչ տիրացուն էր. տէրտէրներուն աչքին լոյսը։ Շատ անգամներ «Տէր, զի բազում» առաւօտեան սաղմոսն «Ես պիտի ըսեմ» «Դու պիտի չըսես» ըսելով հակառակ կ'երթար եկեղեցիի ընկերներուն հետ։

Առջի իրիկունները շատ կ'աղաչէր հօրը որ առտուն կանուխ արթնցնէ։ Հայրը նախանձախնդիր կրօնի, թէեւ տղէտ եւ անուս, ուրախութեամբ կ'արթնցնէր. բայց երբեմն կը պատահէր որ տղան ելլել չէր ուզեր, քունը աւելի անուշ կու գար։ Հայրը դուշակելով թէ տղան ցորեկը արտում տխուր պիտի ըլլայ իր ընկերակիցներէն յաղթուած ըլլալուն, լաւ կը սեպէր վայրկենական անհանգստութիւնն զոհել տեւական ուրախութեան։ Ուստի կը սիպլուէր վրայի վերմակը քաշել առնել։ Խեղճ տղան ուզելով չուզելով կ'ելլէր անկողնէն, կը հագուէր եւ ճեղքելով առտուան ան սաստիկ քամին՝ վազելէն եկեղեցիին կ'երթար։ Եկեղեցիին դուռը շատ անգամ այդ տղուն զարնուելովը կը բացուէր։ Ամենէն կանուխ եկողը ան կ'ըլլար։

Եկեղեցիէն ներս, խորաններուն առջեւի կանթեղներուն լոյսը աղօտ մը կը պլպլար. մարդ մարդասան չէր գտնուեր եկեղեցիին մէջ. մինակ ժամկոչը՝ որուն շնչառութեան ահագին ձայնը թունտ կը հանէր պատկառելի տաճարը։

Հոն, ներսը մինակ, վառուած մոմի մը առջին, նոյն օրուայ ատենի գիրքը կը սերտէր կանուխկէկ եկող տղան. կը սպասէր ժամարար տէրտէրին գալուն որ սկսի պաշտօն։ Մէյ մ'ալ նայիս պառաւ կիներ եւ ծերուկ պապեր իրենց սրտառուչ եւ աղերսախառն ախերով ու վախերով, փսրտուքով մը ներս կը մտնեն տաճարին դռնէն։ Անհատնում երկրպագութիւն եւ անթուելի խաչակնքում։ Այդ տաք միջոցին ո՞վ գիտէ ինչ խնդրուածքներ իւրաքանչիւրին սրտէն կը վերթէին եւ կը բարձրանային առ Բարձրեալն Աստուած. գաղտնիք մ'է այս որ անընդհատ պիտի շարունակուի։ Որպիսի՜ մեծ հաճոյք եւ մխիթարութիւն կը զգայ այն քրիստոնեան երբ մինակ, առանձին, Աստուծոյ հետ կը խօսի ու կը բանայ իր սիրտն՝ ըլլայ վիրաւորուած եւ ըլլայ աղտոտ։

Ժամուն մէջի աղօթողներուն ամենէն տաք միջոցին մէյ մ'ալ նայիս ժամարար տէրտէրին հողաթափին ձայնը կը խանդարէ շատերուն խորհուրդն։ Ժամարարին գալէն քիչ մը վերջ խորաններուն առջեւի մոմերն կը լուսաւորին եւ ապա կը սկսուէր ժամասացութիւնն։ Երեք տարիէն աւելի շարունակ այս միօրինակ կեանքն։ Ի՜նչ օրեր։ Մանկական որպիսի՜ անմեղ կեանք։ Է՜հ, մարդ երբ իր մանկութեան օրերն կը յիշէ, փափաք մը կ'ունենայ մանկանալու, եւ սակայն . . . ։

Օրին մէկը տղան դպրոցէն հանեցին, եւ չուկայի խանութպաններէն մէկուն քով աշկերտութեան տուին։ Երբ տղան ա'լ չուկացի եղաւ, այդ օրէն կամաց կամաց պաղեցաւ փոխասացի փափաքներէն եւ սէրը տուաւ խանութին, անանկ որ առտուն չատ կանուխ չուկայ եւ իրիկունը ուշ ատեն մութին տունը։

Տղան չորս տարուան միօրինակ կեանքէն դիւրաւ դիւրաւ չկրցաւ բաժնուիլ։ Ցորեկները երբ գործ չունենային խանութին մէջ, հոն գտնուած աչխարհաբար Աստուածաշունչը կ'առնէր ձեռքը եւ շարունակ կը կարդար ու կը կարդար։ Երբեմն ինքնիրենս կ'ըսէի թէ այդ տղուն ներսը մեքենայ մը ըլլալու է որ այսքան շուտ կը կարդայ ամբողջ գլուխներ։ Խելացի, ուսումնական եւ կրօնասէր մը պիտի ըլլայ կ'ըսէի մտովի։

Տղան երբ 5–6 տարիէն վերջ առանձին ինք իր գլխուն խանութ ունեցաւ, այդ օրէն, ամէն շաբաթ կէս օրէն վերջն իր հայկաբանութեան դասատուն քովը կու գար։ Վարժապետը Նաբիլէ եւ խահոռ մը Ըսյէն ունէր. խմելէն ետք շատ չէր նստեր, կը քակուէր։ Վերջերը երբեմն դասատուին ներկայութեան պահուն տեղւոյն հայ Բողոքականաց պատուելին կու գար տեսակցելու։ Մէկ, երկուք, երեք չէ, վերջապէս ամեն շաբաթ կէս օրէն վերջ վարժապետ ու պատուելի տղուն խանութը կեդրոն ըրած էին, հոն կը տեսակցէին։

Թէ այդ միջոցներուն մեզի ծանօթ խանութպանը ի՛նչ ընթացք բռնեց եւ թէ իրենք ի՛նչ նիւթի վրայ կը խօսակցէին այդ չեմ գիտեր. միայն սա նշմարեցի թէ փոխասացը որ Բողոքականութեան դէմ ոչ նուազ հակառակութեան ոգի մը կը կրէր, կամաց կամաց մեղմանալ սկսաւ եւ, ո՞վ զարմանք, կիրակի օր մը ալ տեսայ որ խանութը չէր բացեր։ Լսեցի թէ այդ կիրակին պատուելին քարոզը մտիկ ընել գացեր է։ Անգամ մը խօսքի կարգ եկաւ, ըսի ըրեն «Ինչո՞ւ Բողոքականաց ժամը գացիր,» ամչնալուն պատասխան իսկ չի տուաւ։

Ալ ատկէ վերջ երբ շաբաթ օրերը պատուելին տղուն խանութը գար, կը զայրանայի եւ կը բարկանայի այնչափ որ քշելս կու գար. սակայն որովհետեւ քովը մեր թաղին վարժապետը կար ու կը տեսնուէին, արգելք ըլլալ չէի համարձակեր, կը քաշուէի։

Բողոքականութիւնը թէեւ 30 տարիէն աւելի էր որ մուտ գտած էր մեր քաղաքին մէջ, սակայն իր ազդեցութիւնը չէր ունեցած. միայն երկու, երեք անուղղակի գաղափարակից էին անոնց։ Հիմա կը խորհիմ թէ, եթէ 30–40 տարի առաջուան Բողոքականներն չունենային իրենց յարձակողական ընթացքն, այլ ըլլային ճշմարիտ եւ բարի գործողներ՝ անշուշտ պիտի ունենային ազդեցութիւն նոյն օրուայ ժողովրդին մտքին վրայ, չունեցեր են։

Մեր խանութպանը կ'երեւայ որ պատուելիին խօսքերէն եւ խորհուրդներէն կ'օգտուէր, անանկ որ կամաց կամաց յաճախորդներն վ խ՞ՔԵԼ՞ եւ առեւտուրին մէջ «՞՞» չի խօսելու զգացումն ծլեցաւ մտքին մէջ։ Ալ ատկէց ետք, ամէն կիրակի ժողովարան կ'երթար քարոզ մտիկ ընել եւ Սուրբ Գիրք վերլուծել։ Իրեն թաղին հասարակութիւնը վերջապէս հասկցաւ թէ տղան ի՛նչ խորհուրդներու եւ փափաքներու կը ծառայէր։ Մօտիկ ծանօթները կարծես պաշտօն ստացածի մը պէս կու գային կը տեսնուէին տղուն հետ, երբեմն ալ կը վիճէին որպէս զի տղան պաղեցնեն իր գիտցածներէն, իր սէրէն եւ այնու հեռի մնայ հոլբէՔՆԵՐԷՆ։

Սակայն երբ այդ ծպտեալ պաշտօնեաներն մօտը խօսելու գային եւ ուղէին տղուն գիտցածին վրայ սեւ սեւ մուրեր քսելու, չէին յաջողեր։ Երբ փոխան խնդրին էութիւնը վեր հանելու, նիւթով կը զբաղէին կը ցաւէր. անոնց խորհուրդին վրայ, կը սոսկար եւ դառն արգահատանք մըն է կը զգար անոնց վրայ։

Մեր պատմութիւնը հին է թէեւ, բայց այսօր եղածի պէս լաւ մը միտքս է։ Օր մը հին բարեկամին մէկը քովը գալով այնքան կծու եւ դառն խօսքեր ըսաւ որ, ահագին տղան սկսեց դառնապէս լալ։ Ես, երբ դիմացէն այս եղելութիւն տեսայ, հաւատացէք զգածուեցայ։ Երանի՜ ըսի իրեն։

Անգամ մը իր Սուրբ Գիրքը վկայութիւններով ըլլալուն, խնդրեցի որ քանի՞ մը օր մօտս թողու, հաճեցաւ։ Երբ կը թղթատէի, թուղթ մը անցաւ ձեռքս։ Այդ թուղթին վրայով շատ բաներ խորհեցայ թէեւ, բայց ամենէն աւելի յարմար սեպեցի օրինակն առնել, եւ անանկ ըրի։ Կը յուսամ թէ հրապարակային այս խոստովանութիւնս պիտի ընդունուի եւ տէրը ներող աչքով պիտի նայի վրաս։ Իբրեւ վերջաբան մեր յիշատակներուն կու գամ պատճէնը հոս դնել։ «. . . Ո՞վ Աստուած, ինչո՞ւ այսքան նեղութիւն եւ զրկանք մեր ծանօթներէն. միթէ ամօթ եւ մե՞ղք պիտի սեպեն անձի մը, երբ այդ անձն քու Աւետարանդ իրեն առաջնորդ ընտրած, գաղափարակիցներու հետ ապրիլ կ'ուզէ։ Արդեօք չտուի՞ր այդքան ազատութիւն. եթէ այո, ուրեմն ի՞նչ պիտի ըլլային կարկուտի պէս տեղացող այն հարուածներն ու նախատինքները։ Բռնած եւ ցաւցուցած տեղերնին այնքան փափուկ է որ սիրտ չի դիմանար։ Միթէ կարելի՞ բան է բաժնել անձ մը իր մէկ սրտակցէն եւ անանկ սրտակցէ մը, որմէ խիստ չատ բարիքներ վայելած ըլլայ . . . . ։»

* * *

Ծերունի հովիւ մը եւս ննջած է ի Տէր։ Ցաւօք կ'իմանանք Հայնեցի Պատ. Ստեփան Շմաւոնեանի մահը, որ տեղի ունեցեր է մարտ 1ին ի Հայնի։ Պատ. Ստեփան երէց եղբայրն էր ողբացեալ Պատ. Մարտիրոս Շմաւոնեանի։ Հասած էր 77 տարեկան հասուն հասակին, բայց կ'իմանանք թէ տակաւին առոյգ էր եւ իր մահը եղած է չատ անակնկալ։ Իր երիտասարդութեան միջոցին մտերիմ գործակից էր հանգուցեալ Պատ. Սիմոն Դաւիթեանի։ Երկուքն ի միասին աշակերտեցին նախ Մշոյ Սբ. Կարապետի վանուց եւ յետոյ Պէպէքի աստուածաբանական վարժարանին մէջ։ Պատ. Ս. Շմաւոնեան առաջին թարգմանիչն եղաւ Բրդերէն Նոր Կտակարանին որ 1870ին հրատարակուեցաւ ի Կ. պոլիս։ Ո՞վ պիտի գրաւէ տեղերն այս հայրերուն որ արագ արագ կը չուեն լաւագոյն աշխարհը։

ԱԶԴ

Միաբանական աղօթից ամսօրեայ ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի օր, ապրիլ 1 (Ն. Տ.), Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ, ժամը 6ին ըստ Թուրքաց։

Բոլոր եղբարք եւ քոյրք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման։

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։ Աղօթքի նիւթն է՝ Յովհ. ԺԶ. գլխուն 33 համարին վերջին մասը։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մարտ 18 ըստ Յուլ., եւ մարտ 30 ըստ Լատ. 1895

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէ՛ Սինեոր Սակասթա եւ թէ՛ Մարթինէս Բամիրոս մարաջախտը մերժեցին ստանձնել սպանիական նախարարութիւնը վերակազմելու գործը։ Ուստի խնամակալ Թագուհին հրաւիրեց Պահպանողական կուսակցութեան պետը, Քանովաս տէլ Քաստիլօ, որ ընդունեց հրաւէրը եւ ամբողջովին կազմեց նոր նախարարութիւնը։ Երեսփ. Ժողովին առաջին գործը պիտի ըլլայ Ելեւմտացոյցի քուէարկումը, եւ եթէ այս անմիջապէս չկատարուի՝ Ժողովը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւնք պիտի հրամայուին։

—Ռէյնա Ռէճէնթէի, սպանիական չրջուն մարտանաւին, համար զգացուած վախերն հաստատուեցան։ Ալֆոնս ԺԲ. անուն քոյր մարտանաւը գտաւ զայն խուրթի մը վրայ ընկղմած Ճիպրալթարի Նեղուցին մուտքին մօտ, ուր կայմերէն մին ջուրին երեսէն վեր կը տեսնուի Ծովուն տեղատուութեան միջոցին։ Ընկղմած մարտանաւին 430 նաւաղներէն ոչ մին ազատած է, եւ տխրութիւնը մեծ է ամբողջ Սպանիոյ մէջ, մանաւանդ Բատիչէ եւ Բարթաճէնա քաղաքներուն մէջ որոնց բնակիչներէն էին ընկղմած նաւաստիներուն ստուար մասը։ Մարտանաւն ընկղմած է մարտ 10ի գիշերը սոսկալի փոթորկի մը պահուն։ Կ'ըսուի թէ իր սպառազինութիւններուն համար չափէն աւելի ծանրաբեռնեալ էր, եւ այս աղէտին առթիւ պիտի յուզուի արդի մարտանաւերու մեծ ուղեւորութիւններ կատարելու յարմարութեանց խնդիրը։

—Ինչպէս անցեալ շաբթու գրեցինք, պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ Առսթայի դուքսին եւ Օրլէանեան գերդաստանէն Էլէն իշխանուհւոյն նշանախօսութիւնը։ Կ'ըսուի թէ անոնց ամուսնութիւնը տեղի պիտի ունենայ մայիս ամսոյ մէջ ի Լիզպոն։ Փորթուկալի Թագուհին քոյր է Էլէն իշխանուհւոյն եւ Փորթուկալի այրի Թագուհին հօրաքոյր է Առսթայի դուքսին։ Նորագոյն հեռագրէ մը կ'իմանանք թէ դուքսին եւ իշխանուհւոյն պսակը տեղի պիտի ունենայ ի Թուրին։

—Միացեալ Նահանգաց Ուայոմինկ նահանգէն կը տեղեկագրուի ածխահանքի մէջ պատահած պայթում մը, որուն զոհ եղեր են 68 անձեր։ Հանքագործական նահանգներու մէջ այսպիսի արկածներու յաճախութիւնը ահարկու է։ Աւստրիական Խորհրդարանը հիմա կը զբաղի ծրագրով մը որով կ'առաջարկուի կարգել հանքագործական յատուկ քննիչներ եւ գործադրել ուրիշ զգուշութիւններ։

—Պիզմարք իշխանի ծննդեան 80ը տարեդարձին տօնը, որ կու գայ ապրիլ 1 երկուշաբթի օրը, Գերմանիոյ մէջ ուշադրութեան գլխաւոր առարկան է։ Անցեալ շաբաթ օր Գերմանիոյ Ռայխսթակին առաջարկ մը ներկայացաւ նախագահ Հէր Ֆոն Լէվէցոյի կողմէ սա մտօք որ Ռայխսթակն իր անդամներէն կազմուած պատուիրակութեան մը ձեռամբ իր շնորհաւորութիւններն յայտնէ պաշտօնապէս նախկին ծերունի նախարարապետին։ Այդ առաջարկը 146ի դէմ 163 քուէով մերժուեցաւ, վասն զի Անդրալեռնական եւ Ռամկավարական երեսփոխանները չեն կրցած դեռ մոռնալ հին վէճերը զորս Պիզմարք իշխանի հետ ունեցած են ներքին աշխարհավարութեան վերաբերեալ խնդիրներու վրայ։ Հէր Ֆոն Լէվէցո անմիջապէս պաշտօնէն հրաժարեցաւ, եւ կ'ըսուի թէ Ռայխսթակին փոխ-նախագահ Հէր Պիւրքլին եւս պիտի հրաժարի պաշտօնէն։ Կայսրը Պիզմարք իշխանի ղրկեց հեռագայ հեռագիրը. «Իմ խորին զայրոյթս կը յայտնեմ ձեզի Ռայխսթակին քուէին համար, որ բացարձակապէս հակառակ է բոլոր գերման. վեհապետներու եւ ժողովրդոց զգացումներուն։» Իշխանը պատասխանեց, «Ձեր Վեհափառութենէն կը խնդրեմ որ ընդունիք իմ խորին երախտագիտութեանս անկեղծ հաւաստիքը այն վեհանձնական յայտարարութեան համար որով Ձեր Վեհափառութիւնը ամէն կարելի նեղութիւն, զոր նախկին քաղաքական հակառակորդներս կ'ուզեն ինծի պատճառել, կը փոխարկէ գոհացումի մը որ զիս երջանիկ պիտի ընէ ցորչափ ժամանակ ապրիմ։» Բրուսիոյ Խորհրդարանը ստուար մեծամասնութեամբ որոշեց պաշտօնապէս իր շնորհաւորութիւններն յայտնել Պիզմարք իշխանին։ Սա կը վայելէ, կ'ըսուի, կատարեալ առողջութիւն. բայց որպէս զի չատ չյոգնի այնչափ պատուիրակութիւններ ընդունելով, իր տարեդարձին տօնը պիտի չարունակուի քանի մը օր։ Կայսրը ամենէն առաջ շնորհաւորեց զնա՝ երեքշաբթի օր այցելութիւն տալով անոր. ուրիշ այցելութիւններ ալ արդէն տրուած են։ Յառաջիկայ երկուշաբթի օր 35 մասնաւոր կառախումբեր այցելու պիտի տանին Ֆրիտրիխսրուհէ։

—Սբ. Փեթերսպուրկի գերմանական դեսպան Զօր. Ֆոն Վէրտէր յետս կոչուեցաւ եւ Կ. պոլսոյ գերմանական դեսպան Ռատոլին իշխանը պիտի յաջորդէ անոր։ Այս փոփոխութիւնը քաղաքական նշանակութիւն չունի։ Պերլինի ռուսական նորընտիր դեսպանն է Օսթէն Սաքէն կոմսը, որ տասը տարիէ ի վեր Ռուսիոյ ներկայացուցիչն էր ի Միւնիխ եւ կատարելապէս հմուտ է գերմանական գործոց։

—Հունգարական Աւագաժողովին մէջ կրօնային ազատութեան ծրագրին վրայ տեղի ունեցած վիճաբանութիւնը վերջացաւ անցեալ ուրբաթ օր, եւ կատարուած քուէարկութեան մէջ մէկ կողման քուէհամարի պաշտօնեայք ծանուցին 119 նպաստաւոր եւ 118 աննպաստ քուէ, իսկ միւս կողման քուէհամարի պաշտօնեայք ծանուցին ճիշդ հակառակը։ Հետեւեալ օրը նոր քուէարկութիւն եղաւ եւ ծրագիրն ընդունուեցաւ բարեփոխութեամբ մը, այսինքն անկրօններուն վերաբերող յօդուածին ջընջմամբ։ Միւս ծրագիրը, որ հրէական կրօնին կը շնորհէ նոյն արտօնութիւնները զորս կը վայելեն միւս կրօնները եւ որ քրիստոնէից կը թոյլատրէ դառնալ Հրէութեան, մերժուեցաւ։

—Երեք շաբաթ առաջ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ Պատերազմական նախարարութեան յատուկ ելեւմտացոյցին վրայ կատարուած վիճաբանութեան միջոցին Մ. Ժիւլ Ռոշ չատ ծանր յայտնութիւններ ըրաւ Ֆրանսական բանակին արդի կացութեան վրայ, եւ իր խօսքերը բաւական յուզում յառաջ բերին թէ՛ Ժողովին մէջ, թէ՛ Ֆրանսայի մէջ։ Անոր դատողութիւնները լիովին հաստատուեցան յօդուածով մը որ նոր հրատարակուեցաւ Մաքմահոն նախագահին օրով Պատերազմական նախարար եղող Զօր. տիւ Պարէյլի կողմէ։ Սա կը յայտարարէ թէ զինուորներուն սպառազինութիւնը կատարեալ ըլլալով հանդերձ 1895ի ֆրանսական բանակը ամէն նկատումով, ի բաց առեալ զինուորներու թիւը, 1870ի բանակէն ստորին է։

—Աւստրիոյ Առեւտրական նախարարը կ'առաջարկէ որ կառավարութիւնը գնէ երկաթուղւոյ մեծագոյն գիծերէն երեքը որ տակաւին կը գտնուին մասնաւոր ընկերութիւններու ձեռքը։ Այս գործողութեան ծախքը պիտի ըլլայ լման 200 միլիոն ոսկի։

—Անցեալ շաբթու Ուաշինկթընի մէջ վերջնապէս փոխանակուեցան Միացեալ Նահանգաց եւ Ճափոնի միջեւ կնքուած դաշնադրին վաւերացեալ պատճէնները։

—Անգղիական կառավարութիւնը ծանոյց Սերպիոյ կառավարութեան թէ երկու տարիէն՝ երբ կը լրանայ Իտալիոյ հետ կնքուած պայմանագրութեան պայմանաժամը՝ հնդկական թղթատարը պիտի ղրկուի Պելկրատ-Կ. պոլսոյ ճամբով։

—Լի Հունկ Զանկ եւ անոր հետեւորդները տանող չոգենաւը մարտ 19ի առաւօտուն հասաւ Սիմոնոսէքի, ուր Ճափոնի Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդականն անմիջապէս այցելութիւն տուաւ չինացի պատուիրակին, սիրալիր կերպով բարի գալուստ մաղթեց եւ ինքզինք անոր տրամադրութեան տակ դրաւ։ Քիչ մը ետքը չինացի պատուիրակը, իր ամերիկացի խորհրդականին, Մր. Ֆոսթերի, եւ իր հետեւորդներէն ամենէն նշանաւորներուն հետ ցամաք ելաւ եւ զինուորական պատուով ընդունուեցաւ։ Ճափոնի նախարարապետ Իթօ կոմսը եւ Արտաքին գործոց նախարար Մուրթու դերակոմսը արդէն Սիմոնոսէքիի մէջ էին եւ Լի Հունկ Զանկի ժամանման կը սպասէին։ Հետեւեալ օրը պատուիրակները քննեցին իրարու յանձնարարագրերը եւ իշխանութիւնները, որոնք ամէնը օրինաւոր դատուեցան։ 21ին տեղի ունեցաւ բանակցութեան առաջին ժողովը. խորհրդակցութիւնք դադտ կը պահուին եւ կ'ըսուի թէ ընդհանուր հաստատութեան մը հասնելու համար բաւական քայլեր առնուեցան։ Եոքոհամայի մէջ տարակոյս կը յայտնուի բանակցութիւններուն յաջողելուն վրայ, վասն զի Ճափոնի զինուորական տարրը փափաքող է պատերազմին չարունակմանը։ Չինական պատուիրակը կը բաղձայ որ զինադադար ըլլայ բանակցութեանց միջոցին, եւ կ'ըսուի թէ հրաման ընդունած է ծանուցանել Ճափոնի կառավարութեան թէ Չին պատրաստ է զինադադարի միջոցին դրամ եւ ուտեստ տալ ճափոնական բանակներուն։ Դարձեալ կը ծանուցուի, բայց ոչ պաշտօնապէս, թէ Անգղիա, Ռուսիա եւ Ֆրանսա իրարու հետ համաձայնած են թէ ի՛նչ գիրք պիտի բռնեն չինաճափոնական խնդրոյն վերջնական լուծման մէջ։ Ինչ որ կրնան՝ պիտի ընեն ի նպաստ խաղաղութեան, եւ միաձայնութեամբ պիտի պահանջեն որ չինական նաւահանգիստները բաց թողուին եւրոպական վաճառականութեան առջեւ։ Կը կարծուի թէ Ճափոն երկրակալութեան մասին իր պայմանները պիտի չափաւորէ եւ պիտի պահանջէ միայն չինական կղզիներ որոնց մէջ պիտի ըլլայ Ֆորմոզա կղզին։ Քոմացու իշխանին հրամայուած է Չին երթալ իբրեւ հրամանատար ճափոնական զօրաց։ Կ'ըսուի թէ բաւական անհանդարտութիւն կայ Թիէնցինի մէջ ուր կը կարծուի թէ Ճափոնցիներուն խորհուրդն

է արագ յառաջանալ դէպի Փեքին Թիէնցինի ճամբով։ Ճափոնցի տխմար երիտասարդ մը ատրճանակ պարպեց Լի Հունկ Զանկի վրայ եւ վիրաւորեց անոր երեսը։ Երիտասարդը ձերբակալուեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ օր Սէլամլըգի արարողութենէն ետեւ ռուսական դեսպան Մ. տը Նէլիտոֆ եւ յետոյ ֆրանսական դեսպան Մ. Քանպոն պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։

Կիրակի օր իտալական դեսպան Մ. Քաթալանի էֆֆնարի հրաւիրուեցաւ կայս. պալատը եւ յետոյ պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։

—Պայրամի տօնին առթիւ Վեհ. Սուլթանը չորեքշաբթի առաւօտ մեծ հանդիսիւ Սինան Փաշա մզկիթը գնաց ի Պէշիկթաշ։ Յետոյ հանդիսաւոր կառքով մը գնաց Տոլմապաղչէի պալատը, ուր տեղի ունեցաւ պետական պաշտօնէից ընդունելութեան սովորական արարողութիւնը։ Ապա մայրաքաղաքիս այլ եւ այլ հասարակութիւններու պետերը եւ դեսպանատուններու թարգմանները կայս. պալատ գացին իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու։

—Ասկէ առաջ որոշուած էր որ կառավարական այն պաշտօնեաները որ պահեստի զօրաց յատուկ ծառայութիւնը մատուցանելու տարիքն ունին՝ զինուորական ծառայութեան կոչուելէ զերծ կացուցուին։ Առեւտրական նախարարը տեղեկագրեց թէ Երկրագործական դրամատուններու պաշտօնեաներէն ոմանք քանի մը տեղեր զինուորական ծառայութեան կոչուած են պահեստի զօրաց հետ, եւ խնդրեց որ վերոյիշեալ պաշտօնեաներն ալ զերծ կացուցուին այդ ծառայութիւնը մատուցանելու պարտականութենէն։ Սակայն որոշում տրուեցաւ թէ այդ շնորհը չկրնար ցուցուիլ Երկրագործական դրամատուններու պաշտօնեաներուն։ Այդպիսիներ կրնան այդ շնորհը վայելել անձամբ վճարելով դրամական հարկաւոր գումարը, բայց հակառակ պարագային մէջ պարտական են զինուորական ծառայութիւնը մատուցանել երբ պահանջուի իրենցմէ։

—Դատարաններու մէջ գործերու արագ աւարտումը ապահովելու նպատակաւ կայս. հրամանագիր մը Դատական նախարարութեան բոլոր պաշտօնեաներուն խստիւ կը պատուիրէ կանուխ իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուիլ եւ երեկոյին ուշ մեկնիլ իրենց պաշտօնատեղիներէն։

—Ճամուսթիլի արօտավայրերը Նֆֆոի (պետական հողի) վերածելու համար կայս. իրատէ մը ելաւ։ Կը յայտարարուի թէ այդ գետինները քսան տարիէ ի վեր իբրեւ արօտավայր կը գործածուին Մարաշի եւ Զէյթունի բանակի ձիերուն համար եւ թէ ուրիշ տեղ մը չկայ որ այս նպատակին յարմարի։ Ուստի, ուրիշներուն միջամտելու տեղի չտալու համար, Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ ընդունած է Տէֆթէրխանէի յանձնարարել որ յիշեալ գետինները Նֆֆոի վերածեն։

—Սպահի տեղեկութեանց համաձայն, հաւանական է որ Դարաքէօյի Նոր կամուրջին չինութեան համար ներկայացուած յատակաձեւերէն անո՛նք միայն լուրջ նկատողութեան առնուին զորս ներկայացուցած են Տէօյչինկէր անունով Գերմանացիք։ Կամուրջ չինող սոյն ընկերութեան յատակաձեւերուն համաձայն, Նոր կամուրջը պոռոններու վրայ պիտի հաստատուի այժմու կամուրջին նման, բայց աւելի ամուր պիտի ըլլայ, եւ իր շարժական մասը բացուելով աւելի լայն տեղ պիտի տայ նաւերու անցքին համար։ Կամուրջին այդ մասը որ պիտի բացուի եւ գոցուի մեքենայով՝ 180 մեթր լայնութիւն պիտի ունենայ, այնպէս որ շոգենաւերու անցնելուն ատենը արկածի տեղի պիտի չթողու, եւ այնպէս չինուած պիտի ըլլայ որ երբ բացուի՝ ինքնին պիտի գոցէ անցորդներուն ճամբան։ Կամուրջին վրայ պիտի գտնուի կառաց յատուկ բաժանում մը 14 մեթր լայնութեամբ եւ երկու կողմը հետի անցնողներու յատուկ մէյ մէկ բաժանում չորսական մեթր լայնութեամբ։ Նոր կամուրջին ամենէն կարեւոր առաւելութիւնը պիտի տեսնուի իրեն մօտեցող շոգենաւերուն համար ունեցած կարգադրութիւններուն մէջ։ Մախոռոսէի վարչութեան եւ Շէրէֆէ ը Խայրէի շոգենաւերուն, նաեւ Ոսկեղջիւրի մէջ բանող շոգենաւերուն ուղեւոր առնելու կամ հանելու յատուկ տեղերը պիտի գտնուին այն պոռոններուն վրայ որոնց վրայ հաստատուած պիտի ըլլայ կամուրջը։ Այդ պոռոններուն թիւը պիտի ըլլայ տասնեւվեց, եւ կամուրջին շարժական մասին երկու կողմի պոռոնները իրարու հետ այնպէս կապակցեալ պիտի ըլլան որ շոգենաւերուն հանդիպելու, սպասելու, տոմս վաճառելու եւ բաւական թուով խանութներ չինելու տեղ գտնուի։

—Բաւական ատենէ ի վեր լրացած է այն պայմանաժամը յորում վկայական չունեցող դեղավաճառներ պիտի քննուէին եւ վկայական ընդունէին։ Այսու ամենայնիւ, արուեստին լաւ յարմարութիւն ունեցող բաւական անձեր կան որ տակաւին դիմումներ կ'ընեն այդպիսի քննութեան համար։ Ուստի Պետական խորհուրդէն խնդրուեցաւ որոշում տալ թէ ի՛նչ ընթացքի հետեւիլ պէտք է այսպիսի պարագաներու մէջ։

—Հանրային պարտուց վարչութիւնը որոշեց ձկնարան (պալըքհանէ) հաստատել ձկնորսութեան բոլոր գլխաւոր կայաններուն մէջ եւ ձուկի չուկայ՝ այն տեղերը ուր ձկնորսութիւնք շատ կարեւոր չեն։ Կը յուսայ այս տնօրինութեամբ բաւական աւելցնել ձկնարաններու հասոյթը։

—Մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպան Ռատոլին իշխանը, որ Ռուսիոյ գերմանական դեսպան անուանուեցաւ, քիչ ատենէն պիտի երթայ Սբ. Փեթերսպուրկ։ Պարոն Սորմաճէլթիչ անոր յաջորդ կարգուեցաւ իբրեւ գերմանական դեսպան Կ. պոլսոյ։ Պարոն Սորմաճէլթիչ հիմա կը գտնուի Ուաշինկթըն ուր գերմանական դեսպանի պաշտօն կը վարէր քանի մը տարիէ ի վեր։

—Իտալական թերթերը կ'ըսեն թէ մայրաքաղաքիս պապական նուիրակ Տ. Պոնէթթի եւրոպական երկիր մը պիտի երթայ նոյն պաշտօնով։

—Զորրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան չնորհուեցաւ Փափաղքէօփրիւի Սէն Ժոզէֆ դպրոցին տնօրէն Հայր Անտրէի։ Կայս. թիկնապահ մը, Մէհմէտ Ալի պէյ, պատուանշանը տարաւ յիշեալ դպրոցը եւ Հայր Անտրէի յանձնեց։ Ցանձնեց նաեւ 150 ոսկւոյ կայս. պարգեւ մը որուն 50ը աշակերտներէն ոմանց պարտքը վճարելու յատկացուած է։ Շաբաթ առաւօտ Հայր Անտրէ բոլոր աշակերտներն հաւաքեց եւ աղօթել տուաւ Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար։

—Ուրբաթ օր հրատարակուեցաւ սա պաշտօնական զեկուցումը. Մամուրէթ իւլ Ազիզի (Խարբերդ), Էնկիւրիւի, Տրապիզոնի, Էրզրումի, Տիարպէքիրի, Վանայ, Գասթէմունիի եւ Պիթլիսի կուսակալութիւններէն հասած հեռագրական տեղեկութեանց համաձայն, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, ո եւ է դէպք չէ պատահած յիշեալ կուսակալութեանց մէջ։

—Աբեղ օրաթերթը այս շաբթու չհրատարակուեցաւ դաղարման դատապարտուած ըլլալով։

—Մայրաքաղաքիս ֆրանսական դեսպան Մ. Քանպոն չորեքշաբթի օր ձիով պտոյտ մը ընելու պահուն արկածի մը հանդիպեցաւ եւ իր ձախ սրունքին երկու ոսկրները կոտրեցան։

—Եգիպտական թերթեր կը ծանուցանեն թէ Գահիրէ հասած է Սլաթին պէյ անուն աւստրիացի սպան որ ժամանակաւ կը գտնուէր եգիպտական ծառայութեան մէջ, եւ որ 1883էն ի վեր Խարթումի մէջ բանտարկուած կը մնար իբրեւ դերի։ Բարեկամներու օգնութեամբ Սլաթին պէյ յաջողեր է փախչիլ Խարթումէ եւ Ասուան հասեր է՝ անապատներու մէջ ուղտով հազար մղոն տեղ ճամբորդելէ ետեւ։ Ճամբորդութիւնը տեւեր է 24 օր։ Սլաթին պէյ Խիվին ներկայացեր եւ լաւ ընդունելութիւն գտեր է։ Դեռ 38 տարեկան է, բայց արկածները որոնց հանդիպած է Սուտան երթալէն ի վեր՝ շատ քիչերու կրնան պատահիլ։

ԱԶԳ

Յառաջ քան զայս Դատական եւ Կրօնական գործոց նախարարութենէն եկած հրամանագրով մը պատուիրուած էր որ կայսերական կառավարութեան երկիրներուն մէջ գտնուած ոչ-մահմետական ամեն դպրոցաց աշակերտներն եւս պարտական են օսմաներէն լեզուն ուսանիլ։ Յիշեալ նախարարութենէն վերջերս եկած երկրորդ հրամանագիր մը կ'ըսէ թէ՝ տեսնելով որ գիւղերու մէջ հիմակուհիմա դիւրութիւն չկայ Օսմաներէնի ուսուցիչներ ճարելու, որոշուած է որ առ այժմ քաղաքներու մէջ եղած դպրոցներուն համար սոյն պատուէրն ի գործ դրուի՝ գիշերու համար յիշեալ պատուէրին գործադրութիւնը ապագային թողլով։

Ուստի դպրոցաց պատ. հոգաբարձութեանց կը ծանուցուի որ քաղաքաց այն դպրոցներու դասընթացից մէջ ուր արդէն օսմաներէն լեզուին ուսումը նշանակեալ չէ, այն եւս մուծանելով անթերի գործադրութեանը փոյթ տարուի։

Կ. պոլիս Ազգապետարան Բոլ. Ժող.
13 մարտ 1895

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Մարտ 18/30, 1895

Գոնսոլիտէ	29 30	Ռուս. Երկ. Բաժին	143
Պարտուց Յարդարման		Թղթադրամ (Թասֆիյէ	
Տիւյուն Դայմէսի)	18	Թահվիլաթ ը Օսմ.	104

ԴՐԱՄԻ, Օսմ. ոսկին 100է

Մէճիտիյէ	108 18	Ռուսիոյ բոլ	90 30
Մէճիտլիք	96	Նաբոլէոն	88 17
Պէշլիք	103	Գրիմիտ	51 15
Ամերիգ	103	Անգլ. ոսկի	111
Մանր արծաթ	103	Մանէթ թղթ.	8 36

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ԾԱԿՈՐ ՊՈՅՃԱՃԵԱՆ
Ֆինանսական Եղանդը Ամերիկան Խան